

Maja
Žvorc

Venecijansko slikarstvo *settecenta* u Zagrebu

Barokni sjaj Venecije: Tiepolo i suvremenici

Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb

3. lipnja – 1. listopada 2017.

AUTORI IZLOŽBE: Giovanni Carlo Federico Villa, Miroslav Gašparović

AUTORI KATALOGA: Renzo Villa, Giovanni Carlo Federico Villa

Posjetitelji zagrebačkoga Muzeja za umjetnost i obrt ovoga su ljeta mogli razgledati izložbu na kojoj su predstavljene najznačajniji predstavnici venecijanskog slikarstva *settecenta* s Giambattistom Tiepolom kao vodećim umjetnikom. Izložba *Barokni sjaj Venecije: Tiepolo i suvremenici* posljednja je u nizu izložaba kojima je Muzej predstavio javnosti najistaknutije umjetnike talijanskoga baroknog slikarstva, od

rinskoga ranobaroknog slikarstva Caravaggia (*S Caravaggiom u Europu: Večera u Emausu*, 2013.), preko bolonjskoga visokobaroknog stila Guercina (*Il Guercino: Svjetlo baroka*, 2014./15.), do venecijanskoga kasnobaroknog i rokoko slikarstva. Sva izložena djela – ulja na platnu, crteži i grafike – pripadaju fundusu Pinakoteke grada Vicenze (*Pinacoteca Civica di Vicenza*), a tematski pokrivaju široki raspon od sakralnih tema, alegorija, mitoloških

©

S postava
izložbe
*Barokni sjaj
Venecije,*
FOTO
S. Budek,
V. Benović

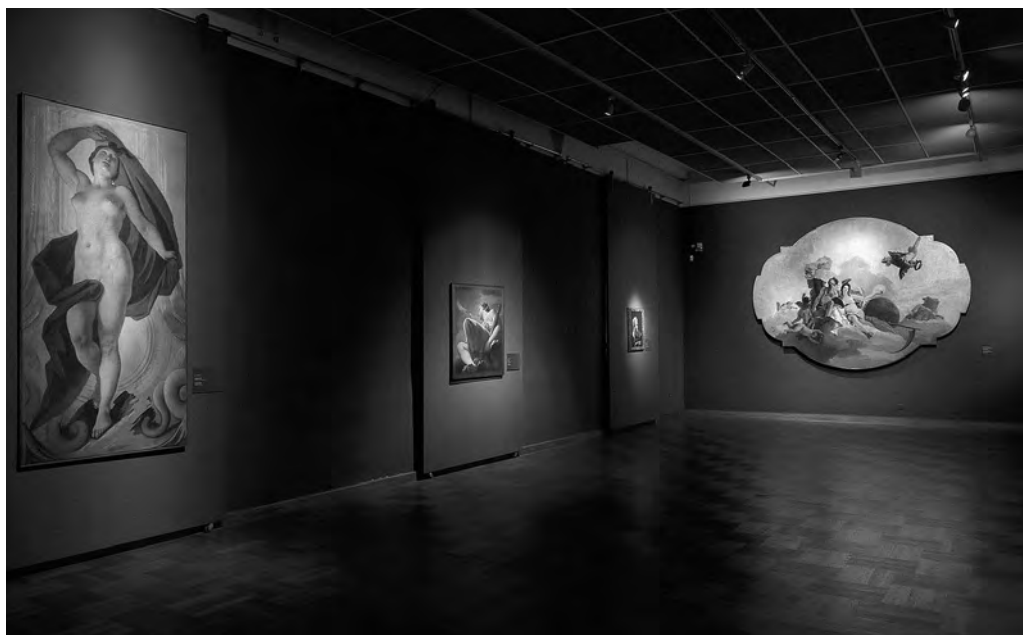

prikaza, portreta, mrtve prirode, do veduta i pejzaža.

U prvoj izložbenoj prostoriji postavljena su dva djela koja zorno predočavaju različite stilske tendencije u venecijanskom slikarstvu u prvoj polovini 18. stoljeća. Prvo je djelo oltarna pala Giambattiste Piazzette (Venecija, 1683. – 1754.), jednog od posljednjih venecijanskih slikara koji je stvarao u maniri kasnog baroka, *Ekstaza sv. Franje* (o. 1729.). Koristeći dramatičnu kompoziciju, tamne boje i *chiaro-scuro*, Piazzetta je ostao vjeran tenebroznim rješenjima koje je većina venecijanskih umjetnika u to vrijeme napustila u korist luminoznog rokokoja. Pala se nekoć nalazila u crkvi Santa Maria in Araceli u Vicenzi gdje je bila postavljena – upravo kao i na izložbi – nedaleko od Tiepolove pale *Bezgrješno začće* (1733.–34.). Iako je u početnoj fazi svojeg stvaralaštva bio pod Piazzettinim utjecajem, Giambattista Tiepolo (Venecija, 1696. – Madrid, 1770.) tridesetih je godina počeo rasvjetljavati paletu nadahnut djelima jednog od najznačajnijih venecijanskih kasnorenesansnih slikara Paola Veronesea i suvremenika Sebastiana Riccija. Prikazavši Bogorodicu u skladu s poslijetridentskom

ikonografijom, Tiepolo je ublažujući *chiaro-scuro*, rasvjetljujući kompoziciju i naglašavajući kontrast boja kročio prema slikarskom izrazu drugačijem od Piazzettina.

U istoj prostoriji izložena je još jedna slika, ona Tiepolova starijeg sina Giandomenica (Venecija, 1727. – 1804.), *Odsijecanje glave sv. Ivana Krstitelja* (o. 1757.). Iako je bio pod znatnim utjecajem očeva slikarstva – što je vidljivo u kompozicijskom rješenju koje ponavlja elemente onoga s očeve oltarne pale *Mučeništvo sv. Agate* – Giandomenico je razvio vlastiti stil. Prigušujući kolorit i kontrastirajući blijedo tijelo sv. Ivana Krstitelja s mrakom tamnice, umjetnik je htio naglasiti patnju sv. Ivana u posljednjim trenucima njegova ovozemaljskog života. Giandomenico se vrlo mlad pridružio očevoj radionici, a sa samo trinaest godina postao je njegov glavni pomoćnik. Poput oca, bio je vješt u zidnom i štafelajnom slikarstvu te grafici, no nikad nije dosegao njegovu slavu. Izuzev prethodno navedene slike, na izložbi je predstavljeno još nekoliko njegovih djela, poput idealiziranog portreta *Glava trgovca*, slike *Eneja, Anhiz i Askanije* (o 1773.) koja je tematski povezana sa zidnim oslikom

Vergilijeve sobe u Villi Valmarana u Vicenzi – koju je Giandomenico oslikao s ocem – te bakropise iz ciklusa *Bijeg u Egipat* (1753.) koji je posvetio knezu-biskupu Carlu Philippu von Greiffenclau, naručitelju Tiepolova oslika u würzburgskoj palači.

Izuzev Giandomenicovih, na izložbi su predstavljeni i Giambattistinini grafički radovi. Riječ je o bakropisima iz dva ciklusa, *Scherzi di Fantasia* i *Capricci*, koje je Tiepolo izradio tridesetih godina 18. stoljeća. Listovi na kojima su prikazani mitski i mistični likovi – satiri, nimfe, čarobnice, vješci, astrolozi, pa čak i negromanti – uklopljeni u fantastičan arkadijski krajolik predstavljaju odmak od javne umjetnosti koju je Tiepolo stvarao za svjetovne i crkvene naručitelje te pružaju uvid u njegov osoban svijet šaljivih ironično-sarkastičnih razmišljanja, opažanja i ideja. Bakropise iz ciklusa *Capricci* objavio je u zbirci grafika *Raccolta di varie stampe a chiaroscuro* (Venecija, 1743.) u nakladi grafičara, sakupljača i *connoisseura* Antona Marije Zanettija, no listove iz ciklusa *Scherzi* nikad nije pustio u optjecaj (objavljeni su postumno u pripremi njegova sina

Giandomenica), što dokazuje da ih je radio iz osobne potrebe. Uz bakropise, izloženo je i nekoliko njegovih akvareliranih crteža koji prikazuju ljudske likove okrenute promatraču leđima te par *bozzetta* koji svjedoče o Tiepolovoj vještini skiciranja.

Posebnu tematsku cjelinu čine mrtva priroda i pejzaž, koji su postigli svoju afirmaciju kao samostalna slikarska tema upravo u vrijeme baroka. Mrtva priroda predstavljena je hiperrealističnim prikazima voća, povrća, domaćih i egzotičnih životinja dvojice Nizozemaca, Jacoba van der Kerckhovena (Antwerpen, 1637. – Venecija, nakon 1712.) i Jacobusa Victora (Amsterdam, o. 1640. – 1705.), te cvjetnim kompozicijama Elisabette Marchioni (Rovigo, prijelaz 17. stoljeća – ?) čije se minuciozno izvedene latice svijetlih boja ističu na tamnoj pozadini. Pejzaži predstavljaju brojčano zastupljeniju skupinu, a svima je zajedničko što uključuju prikaz arhitekture – stvarne ili imaginarne – sa štafažom. Svaki od zastupljenih umjetnika imao je vlastiti pristup prema veduti kao motivu. Luca Carlevarijs (Udine, 1663. – Venecija,

1730.) u svojim je djelima spajao citate antičkih spomenika, poput Konstantinova slavoluka, s prikazima suvremenih ostvarenja, poput konjaničke skulpture Luja XIV. Giana Lorenza Berninija. Francesco Aviani (Venecija, 1662. – Vicenza, 1715.) je pak koristio klasicizirajuću arhitekturu – koja svojom veličinom dominira većinom prikaza – kao kulisu za biblijske prizore. Jedna od najznačajnijih veduta predstavljenih na izložbi, *Pogled na ruševine s ljudskim likom* (o. 1725.), nastala je u suradnji Marca (Belluno, 1676. – Venecija, 1730.) i Sebastiana Riccija (Belluno, 1659. – 1734). U nekoliko prostornih pojasa naizmjenično osvijetljenih suncem i zamračenih sjenom Riccijevi su prikazali antičke ruševine, spomenike i skulpture među kojima se kreću ljudski likovi s namjerom da pozovu promatrača na promišljanje ostavštine antike. Sebastiano Ricci jedan je od najznačajnijih predstavnika venecijanskog rokoka, a slika koju je izradio sa svojim nećakom izdvojena je od ostalih i izložena u prostoriji u kojoj su posjetitelji mogli slušati popratni glazbeni sadržaj, koncert *Četiri godišnja doba* suvremenog skladatelja Antonija Vivaldija.

Posljednji dio izložbe prikazuje sazrijevanje rokoka kao stila među venecijanskim umjetnicima. Izložena djela Giovannija Battiste Pittonija (Venecija, 1687. – 1767.) prikazuju umjetnikov postupni odmak od kasnog baroka prema rokokou. Pittoni je u početku stvarao u maniri tenebrista koristeći tamnije boje, naglašeni *chiaro-scuro* i ekspresivnu impostaciju likova, što je vidljivo na njegovom djelu *Olindo i Sofronija* (1721.), no s vremenom se počeo okretati rokokou naglašavajući dekorativnost i senzualnost prikaza, slikajući idealizirane i elegantne likove te rasvjetljujući kolorit, čemu svjedoči slika *Dijana i nimfe* (o. 1725.). Louis Dorigny (Pariz, 1654. – Verona, 1742.), francuski slikar koji je 1678. godine doselio na područje Veneta, imao je sličan slijed razvoja osobnog

stila. Na izložbi su predstavljena djela iz njegove zrelije faze kada je već prihvatio rokokoovski stilski izraz, poput fragmenta zidne slike s prikazom Andromeđe za palaču Capra u Vicenzi koju je naslikao po uzoru na Rafaelov *Trijumf Galateje* ili pak personifikacije *Sloge* koja je nekoć bila dio stropnog oslika. Kao djelo koje zaključuje izložbu postavljena je Tiepolova slika *Vrijeme otkriva istinu* (1744.). Umjetnik ju je izradio za jednog od svojih najvećih pokrovitelja, odvjetnika Carla Cordellinu, no nije poznato za koju od njegovih rezidencija. Slika prikazuje personifikaciju Vremena u liku starca koji obgrljuje nagu djevojku, personifikaciju Istine, a trebala je održavati vrline samog naručitelja. Naglašena senzualnost ženskog tijela, prosvijetljenost kompozicije, bogat kolorit i kontrast boja glavne su značajke Tiepolova djela, ali i njegova stila u zreloj fazi stvaralaštva kojim se etablirao kao jedan od najznačajnijih talijanskih rokoko umjetnika.

Izložba je popraćena katalogom s težištem prvenstveno na stvaralaštvu Giambattiste Tiepola, a potom njegova sina Giandomenica i njihovih suvremenika. Uz izložbu je organiziran i popratni program, poput koncerata, glazbenih slušaonica, radionica, stručnih vodstva i predavanja koja su pripremili i održali studenti Odsjeka za povijesti umjetnosti Filozofskoga fakulteta u Zagrebu uz mentorstvo dr. sc. Tanje Trška, više asistentice na Katedri za umjetnost renesanse i baroka.

Barokni sjaj Venecije: Tiepolo i suvremenici izložba je koja kroz odabrana djela predočuje umjetničku produkciju domaćih i udomaćenih slikara na području Veneta tijekom 18. stoljeća, s naglaskom na jednom od najznačajnijih talijanskih umjetnika *settecenta* općenito, Giambattiste Tiepola. Pruža uvid u posljednje plodno razdoblje venecijanske umjetnosti koja je opadanjem političke i gospodarske utjecajnosti *Serenissime* počela stagnirati približavanjem kraja stoljeća. ×